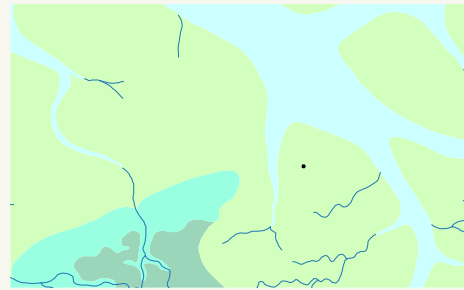

1500 v. Chr.

Door de voortdurende zeespiegelstijging stijgt ook het grondwater en ontstaan er daarmee grote veenpakketten tot aan de Noordzeekust.

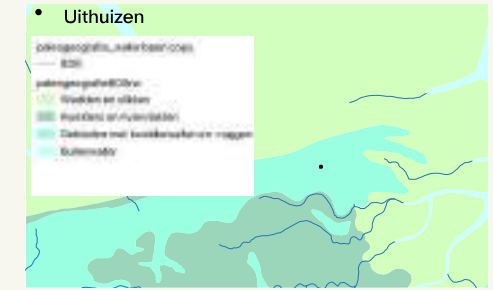
500 v. Chr.

Grote delen van het veen zijn inmiddels verdwenen onder jonge kwelderazettingen. Aan de noordpunt van de westelijke Fiveloeever wordt de haakwal/hefswal, die in westoostelijke richting groeit (door zeestroming) zichtbaar.

100 n. Chr.

De haakwal groeit verder en zal een grote rol spelen bij het dichtslibben van de Fivelboezem. De eerste wierden ontstaan.

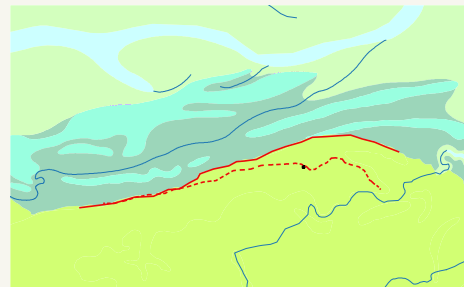
800 n. Chr.

Er ontstaan steeds meer kwelderwallen vanuit de haakwal die in de middeleeuwen een basis vormen voor eerste dijken.

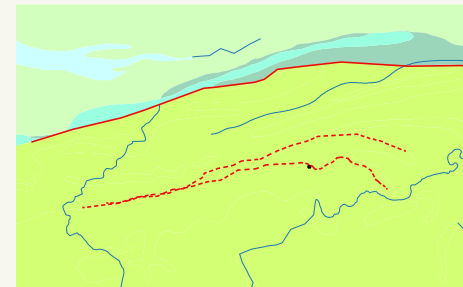
1250 n. Chr.

Doordat in de middeleeuwen de zeespiegel weer iets steeg brak de zee weer geregeld door. De eerste zeedijken ontstaan. Uithuizen ligt direct aan de dijk.

1500 n. Chr.

Eerste kwelderinpolderingen. Verdere aanslibbing van kwelderwallen voor de kust.

1850 n. Chr.

Verdere inpolderingen van kwelders door verbetering van pomp- en ontwateringstechnieken.

2000 n. Chr.

Verdere inpolderingen van kwelders door verbetering van pomp- en ontwateringstechnieken.

Historie oude bewoning

De kaarten met de historie van de oude bebouwing vanaf 1500 v.Chr. tot 1250 n.Chr. geven weer hoe de mens het land ging bewonen; waar zij in de loop der tijd wierden en dorpen aanlegden. Uithuizen werd gesticht als een wierdedorp op de noordelijke kwelderwal; bij de aanleg van de eerste zeedijk werd het een dorp aan de dijk.

1500 v. Chr.

Nog geen kwelderwallen aanwezig
- geen bewoning.

100 n. Chr.

In de Romeinse tijd waren de kwelderwallen hoog. Er onstonden veel huiswierden en dorpswierden. Het gebied was dicht bevolkt. Op deze periode volgt de geheimzinnige leegloop van de 4e eeuw.

800 n. Chr.

De Fivelboezem slijt verder dicht. De bevolking neemt vanaf de 5e eeuw weer toe.

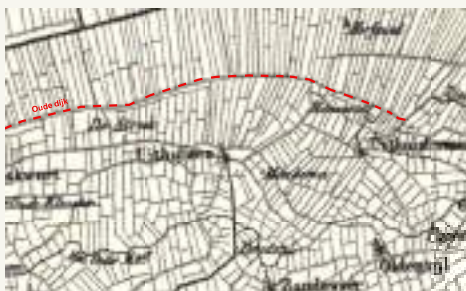

1250 n. Chr.

Veel wierden verliezen hun agrarische functie en ontwikkelen zich tot een dorp. Er wordt een kerk gesticht en er ontstaan buurtjes voor arbeiders en neringdoenden. De eerste zeedijken worden gebouwd. Dat maakt het land aantrekkelijk voor het stichten van abdijen en het bouwen van steenhuizen door adellijke families. Dijken zijn aangelegd, Uithuizen is gesticht. Door de aanleg van dijken vertrekken boeren vanaf de wierden naar de vruchtbare kleigronden.

Topografie 1825-heden

Topografische kaarten vanaf 1850 tot heden tonen de groei van Uithuizen, de ontwikkeling van de verkavelingspatronen in het landschap rond het dorp, en de aanleg van wegen, waterwegen en de spoorlijn Groningen-Roodeschool-Eemshaven. Zichtbaar is hoe het dorp zich eerst in oostwestrichting ontwikkelde langs de historische structuur van het langgerekte wegdorp, waarna het zich in noordelijke richting langs linten in de oude kwelderontginningen uitbreidde. Vanaf de jaren '80 in de vorige eeuw ontstonden de woonbuurten aan de zuidkant van het dorp, die veel meer de lijnen van de onregelmatige blokverkaveling van de kweldervlakte volgen.

1825

Uithuizen ligt aan het uiteinde van het Boterdiep. Rondom het dorp zijn vele boerenerven ontstaan.

1850

In deze rijke periode is Uithuizen een bruisend dorp met handwerk, verschillende buurtjes etc. Het dorp is zo groot als de historische kern van het huidige Uithuizen.

1900

De nieuwe spoorlijn verbindt het dorp met de provincie en de rest van Nederland.

1950

De eerste naoorlogse wijken ontstaan. Een nieuwe periode. Geen rijkdom meer vanuit de boeren. Het dorp begint zich in noordelijke en zuidelijke richting uit te breiden.

1970

Uithuizen groeit nauwelijks. Maar aan de zuidkant van het dorp zijn sportvelden en andere recreatieve voorzieningen verschenen.

1980

Nieuwbouwwijken zijn ontstaan. De N363 is aangelegd. Ten noorden van het treinstation staan grootschalige industriële gebouwen. Ten westen van de Menkemaborg ligt een nieuwe begraafplaats.

1990

Enkele nieuwbouw vindt plaats. De groei blijft beperkt. De komst van woonwijken aan de westzijde van het dorp valt het meeste op. De industriële zone ten noorden van het treinstation is verder uitgebreid.

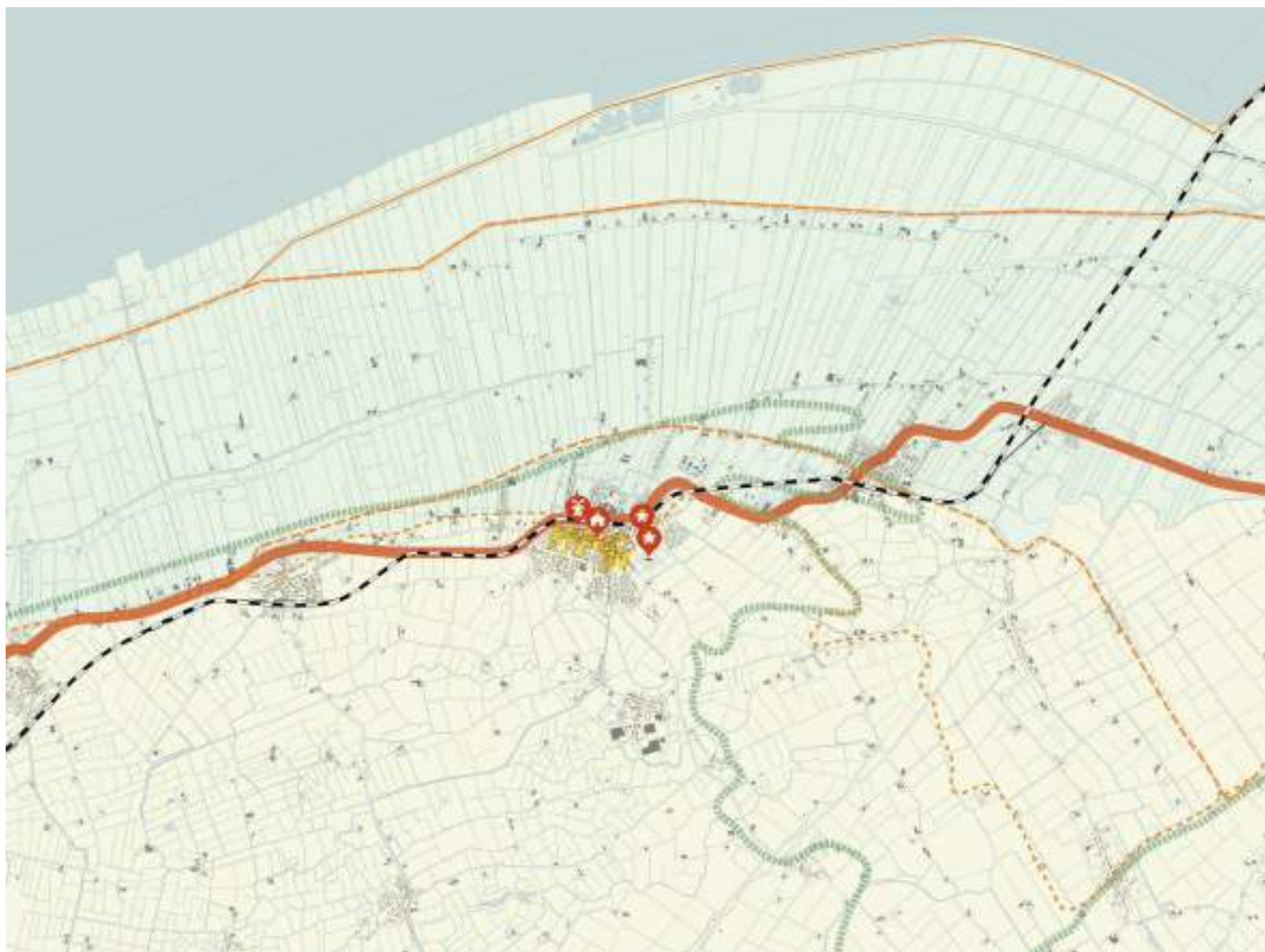
Heden

Uithuizen is een dorp met nieuwbouwwijken maar beschikt nog over een dorpskern in de staat van de 19de eeuw. Tegelijkertijd zijn er aan de oostzijde veel bosgebieden bijgekomen, en is de industriële zone (Edama) verder van het stadscentrum gegroeid.¹⁰⁵

Historische kwaliteiten

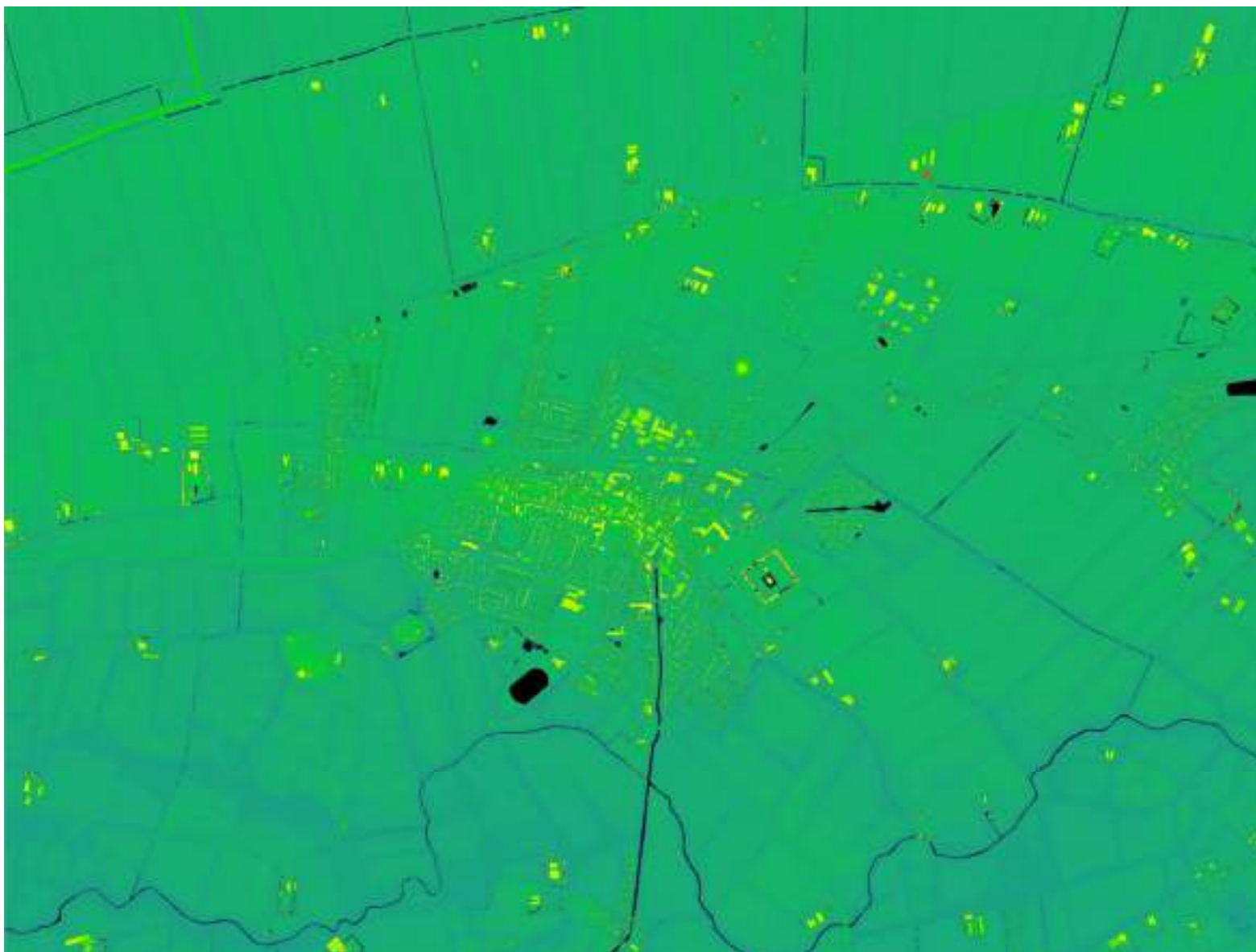
Uithuizen heeft de volgende belangrijkste historische kwaliteiten. U vindt ze op de kaart hiernaast:

- de oostwest gerichte kwelderwal met daarop het eveneens oostwest gerichte, langgerekte wierdedorp Uithuizen;
- de dijken ten noorden van het dorp, in vier perioden aangelegd;
- het open wierdenlandschap aan de zuidkant en het open zeepolderlandschap ten zuiden van Uithuizen;
- de oude route door het dorp vanuit de stad in het zuidwesten naar Uithuizermeeden en verder in het oosten;
- de spoorlijn van Groningen naar Roodeschool (en tegenwoordig ook de Eemshaven);
- de Menkemaborg, Huize Tocama, de molen en de Jacobikerk als belangrijkste historische bebouwing;
- de vele in de typisch Hogelandster bouwcultuur opgetrokken panden in de historische kern; in rode baksteen en afgedekt met donkergrijze gebakken dakpannen, voorzien van witte of crèmekleurige kozijnen en daklijsten, en vaak met een geleidelijke overgang van openbaar naar privé in de vorm van een kleine voortuin met een hekje, een stoepje bij de voordeur en/of een inpandige portiek.

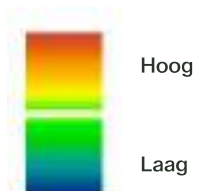
- Kwelderwal
- Dijk 2000 n.Chr.
- Dijk 1850 n.Chr.
- Dijk 1500 n.Chr.
- Dijk 1250 n.Chr.
- Hoofdroute
- Spoorlijn
- Open wierdenlandschap
- Open zeekleipolderlandschap
- Langgerekt wierdedorp
- Jacobikerk
- Menkemaborg en Huize Tocama
- Koren- en pelmolen De Liefde

Historische kwaliteiten

Hoogtes

Op de kaart uit het Actueel Hoogtebestand Nederland (AHN) is de hogere ligging van de wierde Uithuizen ten opzichte van haar omgeving goed te zien. Duidelijk zichtbaar is de historische structuur van het langgerekte wegddorp in oostwestrichting.

Hoogtes volgens Actueel Hoogtebestand Nederland (AHN)

Bodem

- Kalkrijke poldervaaggronden; zware zavel
- Kalkrijke poldervaaggronden; lichte klei
- Kalkhoudende vlakvaaggronden; zwak en sterk lemig, kleiig, uiterst fijn zand
- Kalkarme poldervaaggronden; lichte zavel
- Kalkrijke poldervaaggronden; lichte zavel
- Knippige poldervaaggronden; zware zavel
- Knippige poldervaaggronden; lichte zavel
- Kalkarme poldervaaggronden; zware zavel

Bodem

Geomorfologie

De geomorfologische kaart toont de ligging van de kwelderwal en kweldervlakte en de wierden. Uithuizen ligt als grootste wierdedorp midden op de kwelderwal, de kleinere wierden liggen vaak op de flanken van de kwelderwal.

Geomorfologie